

«De gode hjelperne»

Norsk Folkemuseums Venner blir til

av Kjersti S. Sissener

Ved feiringen av Norsk Folkemuseums Venners 50 års jubileum i 2021 står foreningen trygt forankret som støtte for Norsk Folkemuseums arbeid på Bygdøy. Venneforeningen samarbeider tett med museet og er en viktig bidragsyter til ekstraordinære prosjekter og innkjøp av gjenstander, samtidig som medlemmene representerer en kontinuerlig besøksgruppe. Foreningen har en trofast krets av medlemmer, med æresmedlemmer, livsvarige medlemmer, familiemedlemmer og enkeltpersoner som hver og en har sitt personlige forhold til museumsområdet, utstillingene, gjenstandene, arrangementene og de ansatte. Et nært samarbeid mellom museets administrasjon og venneforeningens styre preger forbindelsen. Alt dette var med i visjonen om hva venneforeningen skulle være da foreningen ble formelt stiftet i møte på direktør Kjellbergs kontor 25. mars 1971. Hvordan ble ideen unnfanget og fullbyrdet?

HEDDY ASTRUPS INITIATIV

Den velkjente filantropen Heddy Astrup tok initiativet til Norsk Folkemuseums Venner i 1968. Museet hadde allerede både et valgt råd og en stor medlemsgruppe på flere tusen som inkluderte livsvarige medlemmer, men Norsk Folkemuseums styre ga henne i oppdrag å finne frem til en gruppe som kunne grunnlegge en venneforening. Heddy Astrup hadde vært formelt tilknyttet Norsk Folkemuseum fra hun ble valgt av departementet som Eva Andresens suppleant til Norsk Folkemuseums styre i 1947. Ved Eva Andresens bortgang i 1965 overtok Heddy Astrup styreplassen. Heddy Astrup var en fremtredende og modig personlighet med livsvarig engasjement i humanitært arbeid. Hennes far, den viktige kunstsamleren I. B. Stang

var blant stifterne av Nationalgalleriets Venner i 1917 og dens mangeårige formann. Mens Nasjonalgalleriets Venners styre fikk sitt første kvinnelige medlem etter 48 år, utpekte Heddy Astrup i 1968 en gruppe med tre unge kvinner og en mann til å stifte, grunnlegge og drive Norsk Folkemuseums Venner. Hun fortsatte selv som styremedlem av Norsk Folkemuseum til sin bortgang i 1973 da Nunne Høegh som hadde vært varamedlem siden 1968, ble valgt.

AKSJONSGRUPPEN

Gruppen som i begynnelsen hadde tilnavnet "De gode hjelperne", besto av svigerdatter Mariann Astrup, Jorunn

Tegninger av Marianne Andresen fra Friluftsmuseet prydet invitasjonen til å bli medlem av venneforeningen i 1968.

Daatland, Eva Andresens svigerdatter Marianne Andresen og Jens Gedde-Dahl. I venneforeningens festskrift ved 25 års jubileet i 1996 mintes Gedde-Dahl blant annet at: "jeg (fikk) en telefon fra Heddy Astrup som i en vennlig men bestemt tone sa til meg: "Jens, du skal være med å starte en gruppe av dere unge til støtte for Norsk Folkemuseum." De av dere som var så heldige å kjenne Heddy Astrup vil forstå at dette ikke var et spørsmål om jeg hadde lyst eller ikke, – det var en befaling. Jeg vil alltid være Heddy Astrup takknemlig for denne befalingen".

Aksjonsgruppens medlemmer var i 30 årene, unge, entusiastiske og de syntes museet kunne gjøre mye mer ut av utstillingene, samlingene og bygningene med for eksempel formidling og levendegjøring.

"Undertegnede medlemmer av Norsk Folkemuseum har, med styrets godkjennelse, startet en aksjonsgruppe med det mål å finne nye utnyttelsesmuligheter innenfor Folkemuseets rikholdige område, og å øke interessen for og gleden over et besøk her på Bygdøy. Med dette for øye har vi planer om å aktivisere bruken av de bestående bygninger – og de som er til oppførelse – slik at de kan benyttes til møter, konferanser, konserter, skuespill, kongresser og selskaper. Videre starte aktive og levende studiegrupper om kunst med demonstrasjoner i museets egen samlinger. Få økt innslaget av husdyr og håndverk i det enestående miljø som finnes på Folkemuseet. Starte en løpende informasjonsvirksomhet om antikviteter i et bestående tidsskrift. Dessuten få utvidet restaurant- og kafeteriakapasiteten og bidra til særpreg og kvalitet," skrev medlemmene i et utkast til brosjyre.

Brosjyren var datert oktober 1968 og sendt ut i desember samme år. Brosjyren var illustrert av Marianne Andresen med tegninger forestillende stavkirken, Setesdalstunet samt to bygninger fra Telemark. Teksten i invitasjonen var godkjent av direktøren og meddelt aksjonsgruppen i et brev: "Fru Astrup og jeg har gått gjennom utkastet til invitasjon, og er blitt enige om følgende: Vi foreslår at invitasjonene trykkes på et sammenbrettet ark med 4 sider. – Øverst på første side plasseres tegningen av Setesdalsgården, og under trykkes selve invitasjonen – som er gjort så kort som mulig. Annen og tredje side foreslår vi reservert for kort orientering om museet og plassert tegningen av loft og bur fra Telemark. På fjerde side kunne vi tenke oss å bare trykke tegningen av Gol stavkirke."

FRUSTRASJON

I mars 1969 begynte aksjonsgruppen å bli utålmodig og sendte et brev til museets direktør og styre, der de blant annet refererte til henvendelsen fra Heddy Astrup: "Ideene grep oss momentant og vi hadde den første tiden flere møter og befaringer med Dem for å kunne sette oss inn i de muligheter som kunne være tilstede innenfor museets område. Vi hadde også flere møter innenfor "gruppen", og de ideer vi der frembragte overbeviste oss om at det på Bygdøy ligger meget store muligheter til kulturell berikelse og positiv adspredelse med derav direkte forbundne økede inntekter for museet. Av våre forslag som ble lagt frem for Dem vil vi få nevne: Ny restaurant-kafeteria-selskapslokaler Salgssentrum for gode souvenirer, kopier av gammel brukskunst og nyere gjenstander Spesielle håndverk i arbeide

Husdyr
Mer informasjon om de forskjellige aktiviteter
Effektivt og godt årsprogram
Bedre dekning i radio og fjernsyn
Egne spalter i bestående tidsskrift
Tegne flere medlemmer
Større kontingent
Høyere inngangspenger

/...Vi vil gjerne presisere at vi har sett det som vår oppgave å finne frem til inntektsbringende ideer, hvorav noen burde vært realisert med en gang og andre så raskt forholdene tillot det. /.../ Vi mener bl.a. at museet må få en organisasjonssekretær eller P.R.-mann som på en aktiv og tidsmessig måte kan sette ut i livet de nye tiltak som styret etter hvert bestemmer. Det kan være vi har misforstått vår oppgave, at styret har ment vi skulle sette oss i spissen for en innsamling til spesielle ting eller bygninger. Dette er vel ikke den beste måten å angripe de håpløse økonomiske forhold på Folkemuseet /.../ Vi i aksjonsgruppen har på følelsen at vi nu står og feker litt i luften. Vi har en mengde ideer og mulighetene ligger bare og venter, men vi trenger fastere kontakt og raskere realitetsbehandling av de forskjellige ideer, slik at vi kan se at det nytter å arbeide med denne saken, og slik at museet kan merke at inntektene øker. Vi tør be om at styret konkretiserer vår oppgave slik at vår interesse og energi kan konsentreres, og slik at museet og vi selv kan se raske resultater av arbeidet."

Museet hadde allerede årskort som ga fri adgang, og direktør Reidar Kjellberg svarte til gruppen i et langt brev i mai 1969 der han blant annet skrev at: "Jeg håper det fremstår av ovenstående at opplegget for museets virksomhet i 1969 gjenspeiler en lang rekke av de ideer som har vært drøftet på våre møter. Det burde kunne vise at våre samtaler ikke har vært forgjeves. /.../ Museet har ikke håpløse forhold, verken i økonomisk eller andre henseender. /.../ "Jeg tror det er viktig å holde fast ved dette – at det ikke er under håpløse tilstander, men tvert imot med begrunnet håp om rask og synlig vekst, at museet nærmer seg de 75 år." I brevet orienterte han blant annet om at Enerhaugen skulle åpne samme måned, sommerens søndagsprogram for barn med dukketeater og muligens ponnier, ukentlige foredrag vår og høst av ham selv og Carsten Hopstock samt demonstrasjoner. Høsten 1969 planla museet blant annet fem torsdagskvelder på rad med foredrag, foredrag hver lørdag kl 13" med tanke på de som kan ta seg fri fra vanlige plikter lørdag formiddag" i tillegg til blant annet demonstrasjoner og omvisninger 6 søndager i oktober og november.

I møtet i museets styre med blant andre Heddy Astrup til stede i mai 1969 ble brevet fra aksjonsgruppen en egen sak og følgende ble vedtatt og gjengitt i referatet:

Sak 7. Brev av 11. april fra 4-mannsutvalget av yngre medlemmer, jfr. Direktørens brev av 2.mai d.å. Styret uttalte sin anerkjennelse av det initiativet gruppen har vist, og sa seg enig i at det ikke er gruppens oppgave å sette seg i spissen for en innsamling til spesielle ting eller bygninger. – Av saker som gruppen bør samle seg om, mener styret at særlig to bør

komme i første rekke: (1) Verving av medlemmer, og annen virksomhet som kan bidra til å øke interessen for museet i større kretser, – (2) ideer til reformer i publikumstjenesten. – Med tanke på å stimulere en nær kontakt mellom gruppen og museet, vil styret etter forslag fra direktøren anbefale at konservator Carsten Hopstock anmodes om å tiltre som medlem. Det var enighet om at gruppen ved leilighet bør inviteres til et styremøte."

NORSK FOLKEMUSEUMS VENNER STIFTES

Nesten et år senere, 25. mars 1971 ble Norsk Folkemuseums Venner formelt stiftet på direktør Reidar Kjellbergs kontor. I utkastet til referatet står følgende:
"De gode hjelperne"
Torsdag 25. mars 1971.
Ble holdt et møte på direktør Kjellbergs kontor på Norsk Folke-museum. Tilstede var fru Marianne Andresen, fru Mariann Astrup, fru Jorunn Daatland, arkitekt Jens Gedde-Dahl. Fra Norsk Folkemuseum møtte konservator Carsten Hopstock og museumsdirektør Reidar Kjellberg.
1. Det ble besluttet å stifte foreningen "De gode hjelperne" til støtte for virksomheten ved Norsk Folkemuseum.
2. Forslag til lover ble drøftet og vil bli vedtatt på neste møte.
3. Som medlemmer av foreningens styre ble valgt initiativ-tagerne: Marianne Andresen, Mariann Astrup, Jorunn Daatland, Jens Gedde-Dahl, og fru Nunne Høegh.
4. Årskontingenten ble fastsatt til kr. 135. – for enkeltmedlem, kr. 200. – for ektepar.
5. Foreningens virksomhet og fremgangsmåten ved verving av medlemmer ble drøftet.

Allerede i april 1971 var navnet endret til Norsk Folkemuseums Venner og en innbydelse til å bli medlem utformet og utsendt.

I tyve år fremover, til 1991, fortsatte det samme styret arbeidet for Norsk Folkemuseums Venner, hele tiden med Jens Gedde-Dahl som formann og Carsten Hopstock som museets representant. Utallige turer, arrangementer, innsamlinger og gaver donert til museet preger disse årene. I det samme 25 års skriftet for venneforeningen mintes Carsten Hopstock, "Norsk Folkemuseums venner hadde en merkelig start. Den ble båret frem med varm begeistring, full av innsatsvilje og arbeidskraft, men møtt med kjølig skepsis hos museets ledelse. Men ideen var for god og for sterk til å la seg slukke. For meg som var så heldig å kunne følge med på ferden så å si fra starten, var det en stor berikelse, og det av to grunner. Den ene grunnen var mitt møte som fagmann med publikum som virkelig var interessert i å støtte økonomisk, samtidig som de ønsket å komme museet nærmere. Den andre grunnen var å få støtte til å skaffe museet interessante gjenstander, som man ellers ikke ville hatt råd til." Carsten Hopstock berømmet også styret som hadde arbeidet sammen i alle disse viktige årene: "Styret var en godt sammensveiset forsamling, personer med stor interesse for kulturhistorie og med vett på penger. Uten noen som helst godtgjørelse arbeidet styret flittig og gikk ikke av veien for personlige utgifter eller bruk av kostbar arbeidstid eller kveldstimer."

Gulvteppe vevet av Marta Kløvd Juuhl til spisestuen i utstillingen "Ein norsk heim i ei ny tid – 1905" i Wessels gate 15. Gave fra venneforeningen i 2012. Foto: Anne Lise Reinsfelt/Norsk Folkemuseum.